

KUTSESTANDARD

Tööpsühholoog, tase 7

Kutsestandard on dokument, milles kirjeldatakse tööd ning töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit ehk kompetentsusnõudeid

Kutsestandardi kasutusala

- 1) Kutse kirjeldamine ja tutvustamine
- 2) Tööturu nõudmistele vastavate õppekavade ja koolitusprogrammide koostamine
- 3) Inimeste kompetentsuse hindamine, sh enesehindamine ja vastavushindamine kutse andmisel
- 4) Koolitusvajaduste väljaselgitamine ning koolituse planeerimine
- 5) Ametijuhendite koostamine ja töötajate värbamine
- 6) Kutsete ja kvalifikatsioonide võrdlemine

Kutsenimetuse	Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) tase
Tööpsühholoog, tase 7	7

A-osa KUTSEKIRJELDUS

A.1 Töö kirjeldus

Tööpsühholoogi töö eesmärk on ennetada tööga seotud haigestumisi ja tööõnnetusi ning säilitada ja edendada töötaja tervist ja töövõimet, tagada töötaja heaolu ning tõsta tootlikkust.

Tööpsühholoog on spetsialist, kes aitab kaasa tervisliku ja ohutu töökeskkonna loomisele, hindab töökeskkonna psühhosotsiaalsete ohutegurite mõju töötajate tervisele, nõustab tööandjaid ja töötajaid probleemide lahendamises ning rakendab parendusmeetmeid. Tööpsühholoog osaleb nõustajana uute toodete disainimises.

Mitteremeditsiinilise töötervisespetsialisti kutsealal on lisaks tööpsühholoogi kutsele veel järgmised kutsed:

- tööhügieenik, tase 6, kes tegeleb töökeskkonna riskianalüüsiga,
- tööhügieenik, tase 7, kes selgitab töökeskkonna füüsilised, keemilised ja bioloogilised ohutegurid, rakendab vastavaid meetmeid ja nõustab probleemide lahendamises,
- ergonoom, tase 7, kes selgitab töökeskkonna füsioloogilised ohutegurid, rakendab vastavaid meetmeid ja nõustab probleemide lahendamises.

A.2 Tööosad

- A.2.1 Töökorralduse analüüsimine ja hindamine
 - 2.1.1 Tööülesannete ja tööde tehnoloogia analüüsimine
 - 2.1.2 Töökeskkonnast tulenevate töötaja eripärade hindamine
- A.2.2 Töökeskkonna riskianalüüs ja terviseriskide vähendamine
 - 2.2.1 Töökeskkonna riskianalüüsi läbiviimine
 - 2.2.2 Ohutegurite mõõtmine
 - 2.2.3 Füsioloogiliste ohutegurite hindamine
 - 2.2.4 Psühholoogiliste ohutegurite hindamine
 - 2.2.5 Psühhosotsiaalsete ohutegurite hindamine
 - 2.2.6 Ennetusmeetmete kavandamine ohutegurite võimaliku mõju vähendamiseks
- A.2.3 Töökeskkonna kujundamine
 - 2.3.1 Tehnoloogia ja töövahendite valimine
 - 2.3.2 Ühiskaitsevahendite ja -meetmete vajaduse hindamine ning valimine
 - 2.3.3 Isikukaitsevahendite vajaduse hindamine ning valimine
 - 2.3.4 Ohumärguannete vajaduse hindamine ning valimine
 - 2.3.5 Töötaja õiguste, väärikuse ja privaatsuse kaitstuse hindamine

A.2.4 Inimene-masin-keskkond süsteemi optimeerimine 2.4.1 Töövahendite ja materjali paigutamine töökeskkonnas 2.4.2 Töökoormuse optimeerimine 2.4.3 Töökorralduse ja töökoha kohandamine vastavalt töötaja individuaalsetele iseärasustele A.2.5 Osalemine tööõnnetuste ja tööga seotud haigestumiste ja õnnetusjuhtumite uurimises ning ennetamises 2.5.1 Osalemine tööõnnetuste ja tööga seotud haigestumiste uurimises, ennetusmeetmete kavandamine 2.5.2 Õnnetusjuhtumite analüüsimine ja ennetusmeetmete kavandamine 2.5.3 Tööõnnetuse ja tööga seotud haigestumise järgne töötaja integreerimine tööprotsessi 2.5.4 Tööandja nõustamine töökeskkonna parendamises A.2.6 Tööandjate ja töötajate nõustamine ning teavitamine 2.6.1 Ohutusjuhendite koostamine ja ohutusalane juhendamine 2.6.2 Tööelu kvaliteedi analüüsimine, hindamine ja parendamine 2.6.3 Soovituste andmine erivajadustega töötaja kaasamiseks 2.6.4 Töötaja tööviime säilitamine ja parendamine 2.6.5 Hoiakute kujundamine 2.6.6 Uute nõuete ja teadmiste edastamine
Valitavad tööosad
A.2.7 Töötervishoiu- ja tööohutusalaste koolituste ettevalmistamine ning läbiviimine 2.7.1 Sihtgrupi koolitusvajaduse väljaselgitamine ja koolituskava koostamine 2.7.2 Koolituse sisuline ettevalmistamine ja läbiviimine 2.7.3 Koolituse tulemuslikkuse hindamine ja tagasiside andmine 2.7.4 Koolitustegevuse dokumenteerimine A.2.8 Uue toote kujustamises osalemine 2.8.1 Tootearenduses osalemine 2.8.2 Toote katsetamine ja kasutajasõbralikkuse hindamine
A.3 Töö keskkond ja eripära
Tööpsühholoogi tööaeg on paindlik, töötingimused sõltuvad tööülesannetest ja analüüsitud töökeskkonnast.
A.4 Töövahendid
Tööpsühholoog kasutab oma töös töökeskkonna psühhosotsiaalsete tegurite mõõtmiseks, hindamiseks ja dokumenteerimiseks vajalikke vahendeid (testid, küsimustikud, ülesanded jm).
A.5 Tööks vajalikud isikuomadused
Tööpsühholoogi töös on vajalikud analüüsi- ja üldistusvõime, algatusvõime, täpsus, koostöö- ja vastutusvõime, otsustusvõime ning iseseisvus.
A.6 Kutsealane ettevalmistus
Tavaliselt on 7. taseme tööpsühholoogil psühholoogia-alane magistrikraad ja kompetentside saavutamiseks vajalik töökogemus.
A.7 Enamlevinud ametinimetused
Tööpsühholoog, psühholoog

B-osa **KOMPETENTSUSNÕUDED**

B.1 Kutse struktuur
Tööpsühholoog, tase 7 kutse koosneb seitsmest kohustuslikust ning kahest valitavast kompetentsist. Selle kutse taotlemisel on nõutav kompetentside B.2.1-B.2.6 ja B.2.9 (läbiv kompetents) tõendamine. Lisaks on võimalik täiendavalt tõendada vähemalt üks valitavatest kompetentsidest B.2.7 ja B.2.8.
B.2 Kompetentsid

KOHUSTUSLIKUD KOMPETENTSID

B.2.1 Töökorralduse analüüsimine ja hindamine	EKR tase 7
Tegevusnäitajad: 1) tutvub ettevõtte tehnoloogilise protsessiga, lähtudes ettevõtte tegevusalast ja kasutades sellekohaseid teadmisi; analüüsib ja kirjeldab töötaja tööd ja töökeskkonda, jagab selle etappideks ja/või osadeks tööülesannete muutmise põhiselt, arvestades töö psühhosotsiaalse keskkonna ja selle muutmise mõjuga töötaja psühholoogilisele heaolule; koostab asjakohase kirjaliku kokkuvõtte; 2) hindab töö ja töökeskkonna psühhosotsiaalseid eripärasid, selgitamaks sellest tulenevaid nõudeid töötajale. Teadmised: 1) erinevad tööd: tööde ja tehnoloogiate põhivaldkonnad, tööde iseärasused ja tööprotsesside olemus; 2) psühhomeetria olemus ja rakendamise põhimõtted; 3) tööpsühholoogia meetodid ja rakendamine. Hindamismeetod(id): eneseanalüüs, tehtud tööde analüüs, dokumentide analüüs, intervjuu, supervisioon vm.	
B.2.2 Töökeskkonna riskianalüüs ja terviseriskide vähendamine	EKR tase 7
Tegevusnäitajad: 1) viib läbi töökeskkonna riskianalüüsi, lähtudes õigusaktide nõuetest, kaasates töötajate ja tööandja esindajad ning vajadusel töötervishoiu teisi spetsialiste; kooskõlastab tegevused ja kaasatavad isikud tööandjaga; 2) valib, kohandab ja/või koostab töökeskkonna psühhosotsiaalsete ohutegurite hindamiseks sobivad psühholoogilised mõõtmisvahendid ja -protseduudid, pidades silmas mõõtmise subjekti ning kindlustab mõõtmisvahendite usaldatavuse ja asjakohasuse; viib läbi mõõtmised ja töötleb nende tulemusi, vajadusel kaasates teiste erialade spetsialiste; analüüsib mõõtmistulemuste sobivust terviseriskide hindamiseks; 3) hindab olemasolevate mõõtmistulemuste põhjal füsioloogiliste ohutegurite mõju töötaja psühhosotsiaalsele tervisele; 4) selgitab välja psühholoogilised ohutegurid, kasutades selleks sobivaid mõõdikuid ning töö ja töökorralduse analüüsimise ja hindamise tulemusi; hindab ohutegurite terviseriski suurus; esitab ettepanekuid terviseriskide ennetamiseks ja/või vähendamiseks; 5) selgitab välja psühhosotsiaalsed ohutegurid, kasutades selleks sobivaid mõõdikuid ning töö ja töökorralduse analüüsimise ja hindamise tulemusi; hindab ohutegurite terviseriski suurus; esitab ettepanekud terviseriskide ennetamiseks ja/või vähendamiseks; 6) koostöös tööandjaga valib ettevõtte vajadustele ja võimalustele vastavad psühholoogiliste ja psühhosotsiaalsete terviseriskide ennetusmeetmed ning osaleb ettevõtte töötervishoiu ja tööohutuse tegevuskava koostamises. Teadmised: 1) mõõtemetoodikad; 2) töökeskkonna psühhosotsiaalsete tegurite nõuded ja piirnormid; 3) töökeskkonna ohutegurid. Hindamismeetod(id): eneseanalüüs, tehtud tööde analüüs, dokumentide analüüs, intervjuu, supervisioon vm.	
B.2.3 Töökeskkonna kujundamine	EKR tase 7
Tegevusnäitajad: 1) hindab töö ja töökoha vastavust nõutud töösoorituse tasemele, võimalike eksimuste tekkele, töökoormusele, -pingele ja -ohutusele, kasutades sobivaid tehnikaid, meetodeid ja vahendeid; koostab ülevaate tehnoloogia ja töövahenditega kaasnevatest psühhosotsiaalsetest terviseriskidest ning teeb ettepanekud nende maandamiseks; 2) hindab koostöös tööhügieeniku ja ergonoomiga ühiskaitsevahendite ning -meetmete vajadust, nende mõju töötaja psühhosotsiaalsele heaolule ja teeb asjakohaseid parendusettepanekuid kaitsetaseme tõstmiseks; 3) hindab isikukaitsevahendite mõju töötaja psühholoogilisele heaolule ja teeb asjakohaseid ettepanekuid terviseriskide maandamiseks; 4) annab hinnangu ohumärguannete võimalikule mõjule töötaja psühholoogilisele heaolule, arvestades ettevõtte ja töökoha iseärasusi; 5) hindab töötaja õiguste, väärkuse ja privaatsuse kaitset ning teeb tööandjale ettepanekuid selle parendamiseks. Hindamismeetod(id): eneseanalüüs, tehtud tööde analüüs, dokumentide analüüs, intervjuu, supervisioon vm.	
B.2.4 Inimene-masin-keskkond süsteemi optimeerimine	EKR tase 7
Tegevusnäitajad:	

- 1) analüüsib töövahendite ja materjali paigutamist töökeskkonnas, arvestades töötaja psühholoogilisi iseärasusi; hindab nende mõju töötaja psühholoogilisele heaolule ja esitab tööandjale asjakohaseid ettepanekuid;
- 2) mõeldab töötaja tajutud töökoormust, hindab selle mõju töötaja psühholoogilisele heaolule ja töö tulemuslikkusele; teeb tööandjale kirjaliku ettepaneku töökoormuse optimeerimiseks;
- 3) analüüsib töö ja töökoha vastavust töötaja psühholoogilistele iseärasustele, kasutades selleks kohaseid meetodeid ja tehnikaid (intervjuu, psühhodiagnostilised mõõtmised vm); teeb tööandjale ettepanekuid töötaja töö korraldamiseks ja töökoha kujustamiseks (disainimiseks).

Hindamismeetod(id): eneseanalüüs, tehtud tööde analüüs, dokumentide analüüs, intervjuu, supervisioon vm.

B.2.5 Osalemine tööõnnetuste ja tööga seotud haigestumiste ja õnnetusjuhtumite uurimises ning ennetamises

EKR tase 7

Tegevusnäitajad:

- 1) analüüsib psühholoogiliste ja sotsiaalsete tegurite olemust ja osakaalu tööõnnetustes ja tööga seotud haigestumistes, tuginedes töö analüüsile ja tööõnnetuste raportitele ning rakendades sobivaid andmete kogumise meetodeid (intervjuu, test, simulatsioon jm);
- 2) analüüsib õnnetusjuhtumite asjaolusid, hinnates psühhosotsiaalsete ohutegurite olemust ja osakaalu õnnetusjuhtumite aset leidmises ning rakendades sobivaid andmete kogumise meetodeid (intervjuu, test, simulatsioon jm);
- 3) nõustab töötajat tööõnnetuse ja tööga seotud haigestumise järgses integreerumises tööprotsessi, pakkudes talle psühholoogilist tuge ning nõuandeid psühholoogilise heaolu saavutamiseks;
- 4) nõustab tööandjat töökeskkonna parendamises, arvestades psühholoogiliste ja sotsiaalsete tegurite osakaalu ning õnnetusjuhtumite asjaolude tulemusi.

Hindamismeetod(id): eneseanalüüs, tehtud tööde analüüs, dokumentide analüüs, intervjuu, supervisioon vm.

B.2.6 Tööandjate ja töötajate nõustamine ning teavitamine

EKR tase 7

Tegevusnäitajad:

- 1) analüüsib ohutusjuhendeid, nõustades tööandjat psühhosotsiaalsete ohutegurite mõju vähendamise osas ja juhendades töötajaid psühhosotsiaalsete ohuteguritega seotud riskide maandamise osas;
- 2) analüüsib ja hindab regulaarselt tööelu kvaliteeti ettevõttes ja töötaja õiguste kaitset, teeb tööandjale ettepanekuid nende parendamiseks;
- 3) annab tööandjale soovitusi töökeskkonna psühhosotsiaalsete tegurite kohandamiseks erivajadustega töötajatele sõltuvalt puude iseärasusest, osutab võimalikele diskrimineerimisjuhtumitele;
- 4) selgitab välja töökeskkonna psühhosotsiaalsed faktorid ja kohandab vastavaid sekkumismeetodeid, aidates toime tulla psühhosotsiaalsete riskifaktoritega; nõustab töötajaid psühhosotsiaalsete probleemide lahendamiseks;
- 5) teeb teavitustööd töötervishoiu ja tööohutuse põhimõtete selgitamiseks töötajate töövõime säilitamise ja parendamise eesmärgil; levitab töötervishoiu ja tööohutusalast teavet, sh selgitades individuaalkaitsevahendite kasutamise vajalikkust; korraldab infopäevi jm teavitusüritusi;
- 6) jälgib pidevalt töötervishoiu ja tööohutuse valdkonna arengut; hoiab end kursis Eesti õigusaktide muudatustega ja uusimate teadussaavutustega ning selgitab uusi nõudeid ja asjakohaseid lahendusi tööandjatele ja töötajatele.

Hindamismeetod(id): eneseanalüüs, tehtud tööde analüüs, dokumentide analüüs, intervjuu, supervisioon vm.

VALITAVAD KOMPETENTSID

Lisaks on võimalik täiendavalt tõendada vähemalt üks valitavatest kompetentsidest B.2.7 ja B.2.8.

B.2.7 Töötervishoiu- ja tööohutusalaste koolituste ettevalmistamine ning läbiviimine

EKR tase 7

Tegevusnäitajad:

- 1) osaleb töötajate arengu- ja koolitusvajaduse väljaselgitamises, keskendudes tööelu kvaliteeti mõjutavate teadmiste, oskuste ja hoiakute tuvastamisele ning koostab koolituskavad nende ajakohastamiseks;
- 2) osaleb koolituste sisulises ettevalmistamises, andes koolitajatele sisendi tööelu kvaliteeti käsitlevate teemade ning oodatavate õpiväljundite osas; osaleb koolitajana tööpsühholoogiat käsitlevates koolitustes;
- 3) osaleb koolituse tulemuslikkuse ja mõju väljaselgitamises, kasutades õpiväljundite saavutatuse taseme hindamiseks kohaseid meetodeid; teeb hindamisest kirjalikud kokkuvõtted, annab koolituse tulemuste kohta tagasisidet ja soovitusi tööandjale, koolitajale ja koolituse korraldajale;

4) dokumenteerib koolitustegevused vastavalt nõuetele ja vajadusele.	
Hindamismeetod(id): eneseanalüüs, tehtud tööde analüüs, dokumentide analüüs, intervjuu, supervisioon vm.	
B.2.8 Uue toote kujustamises osalemine	EKR tase 7
Tegevusnäitajad: 1) nõustab tootearenduse töörühma liikmeid uue toote kujustamisel, rakendades oma tööpsühholoogia-alaseid teadmisi ja oskusi; annab soovitusi toote kujustamiseks lähtuvalt selle kasutajate psühhomeetrilistest andmetest ning viib vajadusel läbi täiendavaid uuringuid; 2) osaleb vajadusel uue toote katsetamise faasis tööpsühholoog-eksperdina, hinnates toote kasutajasõbralikkust ja mõju psühhikale.	
Hindamismeetod(id): eneseanalüüs, tehtud tööde analüüs, dokumentide analüüs, intervjuu, supervisioon vm.	

KUTSET LÄBIVAD KOMPETENTSID

B.2.9 Tööpsühholoog, tase 7 kutset läbiv kompetents	EKR tase 7
Tegevusnäitajad: 1) kasutab oma töös eesti keelt tasemel C1 ning ühte võõrkeelt tasemel B2 (vt lisa 1 „Keeleoskuse hindamise skaala“); 2) kasutab oma töös arvutit tasemetel: AO1 – Info- ja sidetehnoloogia, AO2 – Arvuti kasutamine ja failihaldus, AO3 – Tekstitöötlus, AO4 – Arvutustabelid, AO5 – Andmebaaside kasutamine, AO6 – Esitus, AO7 – Veebisirvimine ja suhtlus, AO12 – Turvalisus (vt lisa 2 „Arvutikasutamise oskus“); 3) juhendab oma töös töö- ja organisatsioonipsühholoogi kutse-eetikast ning rahvusvahelisest (European Federation of Psychologists` Associations) psühholoogide eetikakoodeksist “Meta-Code of Ethics”; 4) väljendab ennast kõnes ja kirjas ka mitte-erialaspetsialistile arusaadavalt; 5) hoiab ennast pidevalt kursis töömaailma muutustega nii Eestis kui ka ülemaailmsel tasandil; ajakohastab ja arendab oma tööpsühholoogia-alaseid kompetentse, lugedes kutsealaseid väljaandeid, osaledes koolitustel jne.	
Hindamismeetod(id): Läbivat kompetentsi hinnatakse integreeritult teiste kutsestandardis toodud kompetentsidega.	

C-osa ÜLDTEAVE JA LISAD

C.1 Teave kutsestandardi koostamise ja kinnitamise kohta ning viide ametite klassifikaatorile	
1. Kutsestandardi tähis kutseregistris	05-15102013-02/1k
2. Kutsestandardi koostajad	Mari Järvelaid, Terviseamet Ülo Kristjuhan, Tallinna Tehnikaülikool, TALO Merle Lõhmus, TTÜ Tööstuspsühholoogia Instituut Ivar Raik, Sotsiaalministeerium Märt Reinvee, MTÜ Ergoest, Eesti Maaülikool Alar Seiler, Qvalitas Arstikeskus AS, Eesti Maaülikool Argo Soon, Eesti Teadusagentuur Mare Teichmann, Tallinna Tehnikaülikool
3. Kutsestandardi kinnitaja	Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogu
4. Kutsenõukogu otsuse number	16
5. Kutsenõukogu otsuse kuupäev	15.10.2013
6. Kutsestandard kehtib kuni	14.10.2018
7. Kutsestandardi versiooni number	1
8. Viide Ametite Klassifikaatorile (ISCO 08)	2634 Psühholoogid
9. Viide Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (EQF)	7
C.2 Kutsenimetus võõrkeeles	



ESF programm "Kutsete süsteemi arendamine"

Inglise keeles	Work psychologist, level 7
C.3 Lisad	
Lisa 1 Keelte oskustasemete kirjeldused	
Lisa 2 Arvuti kasutamise oskused	